

ПАТРІОТИЗМ І НАЦІОНАЛІЗМ — ДВІ НЕВІД'ЄМНІ СКЛАДОВІ ПОЛІТИКИ (ІНТРОФОРМАЦІЙНИЙ ПІДХІД)

Стаття присвячена двом поняттям «патріотизм» і «націоналізм», де ґрунтовно розглядається їхня подібність і відмінність та роль несилової взаємодії в українському суспільстві (інтроформаційний підхід). У процесі аналізу наведено наочні типологічні схеми складників патріотизму та націоналізму у розгорнутому масштабі.

Проведено порівняльне дослідження ставлення до двох понять інших країн, на прикладі Японії, Франції, Англії тощо. Також для прикладу взято видатних патріотів-націоналістів України і розглянуто їхню сутність політичної участі в державі.

Ключові слова: патріотизм, націоналізм, патріотичне виховання, політична ідеологія, особистість, національний консерватизм, національні інтереси, інтроформація.

Актуальність. Україна перебуває у фазах заробітчання, економічної кризи, політичної нестабільності, оскільки зараз в політиці існує в основному боротьба за крісло, обмін портфелями і т.д. Наразі дуже актуальною є проблема присутності націоналізму і патріотизму політика в Україні. Кожна держава прагне, щоб її народ був патріотом і націоналістом своєї країни. Але не у кожній людині є присутні дві складові — націоналізм і патріотизм.

Патріотизм з націоналізмом надто взаємопов'язані складові. Відмінністю виступає те, що патріотизм виробляється з самого дитинства батьками і вчителями та відображається діяльністю любов'ю до своєї країни, а націоналізм включає в себе психологічну самосвідомість, політичну ідеологію, теорію і соціальну орієнтацію. До націоналістів відносять, як правило, еліту, лідерів та людей-демократів, які з гідністю виконують політичну діяльність.

Метою статті є вироблення у громадянина своєї держави почуття патріотизму та націоналізму, використовуючи порівняльну картину інших європейських країн.

Предметом дослідження є відображення патріотизму та націоналізму в політичній ідеології держави.

Основна частина дослідження полягає у знаходженні та розкритті в громадянина почуття любові до Батьківщини в практично-діяльному аспекті та розвитку національної гідності.

Якщо говорити про патріотизм, то цей термін передбачає любов до країни, з грецької це слово означає «батьківщина», тобто відданість батьківщині. Для людини-патріота має бути характерною не просто любов до Батьківщини, а основне — діяльність людини у своїй державі [3, 11, 12]. В теорії розрізняють декілька видів патріотизму, це: територіальний (любов до місця проживання), сімейний (любов до сім'ї), націонал-патріотизм (боротьба за національні інтереси людей, традиції, звичаї та мову власної держави), регіональний (термісторична складова+семантика знань) тощо (рис.1).

Звичайно, громадянин держави не завжди може бути гідним патріотом і націоналістом держави, оскільки через обставини соціального характеру люди-емігранти, перебуваючи в іншій країні, і не завжди стають патріотами своєї держави, оскільки працюють на іншу країну і в них формується інше світобачення життя у рідній країні.

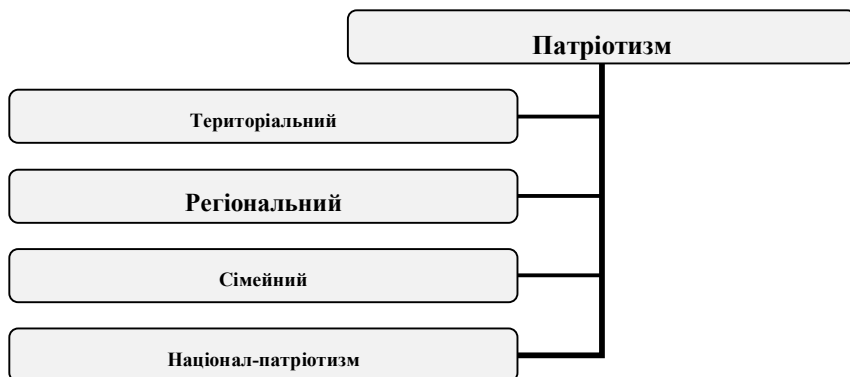

Рис. 1. Типологія патріотизму

Фактично націоналістом-патріотом можеш стати лише тоді, коли будеш політично діяти задля економічного, соціального, політичного розвитку держави, задля блага свого народу. Два терміни — націоналізм та патріотизм мають відмінність більш моральний, аніж термінологічний. Термін «патріотизм» виник з моменту утворення держави, суспільство, розбудовуючи своє помешкання і створюючи власну сім'ю, працюючи у своїй країні, вже стає гідним «свого». Отже, патріотизм можна вважати виховним процесом.

Патріотизм виникає на рівні почуттів зберегти свою землю, будинок, сім'ю, віру, мову та культуру. Наприклад, письменник Лев Толстой вважав, що патріотизм є «грубим, шкідливим, ганьбою, дурістю, а головне — аморальним», оскільки це породжує агресію, війну і створює ворожість між народами [12]. Звичайно, за свою країну, патріотичні переконання і любов до Батьківщини багато людей

загинуло, але цей народ славиться і вшановується віками за свою діяльну роботу задля незалежності та відвоювання своїх інтересів у рідній країні. В ті часи народ був як особистість, оскільки знав індивідуальні цінності, унікальні фізичні можливості на філософсько-експериментально-понятійному рівні. Кожна особистість прагне до свободи, а заради свободи людина здатна на неконтрольовану дію своєї поведінки, що базується на психологічному аналізі. Людина як індивідуальність має потреби різного характеру: морального, духовного, матеріального, інтроформаційного [16], соціального, фізичного та іншого. Ці всі потреби людина прагне задовольнити, коли ми говоримо про морально-духовну потребу бути вільною особистістю, тоді з'являється патріотизм власне любові до своєї держави. Недаремно кажуть, патріотами були ті люди, які присвятили все своє життя боротьбі за незалежність держави, які постраждали у радянські періоди від комуністичних режимів. Ці свідомі патріоти були засуджені і страчені через любов до Батьківщини.

Патріотизм має велику силу та енергію, адже саме справжні люди-патріоти навчили нас любити свій прапор, герб, мову, культуру та традиції. Політичний процес суб'єкта політики полягає в його здійсненні політичної участі у державі. Якщо країна не розвивається, то це призводить до політичної стагнації (застою) політичних відносин і політичної системи, політичної нестабільності у соціальних, етнічних і релігійних аспектах. Любов до Батьківщини вимірюється якраз патріотизмом, оскільки яка б держава не була бідна чи багата, людина все одно відчуває любов до своєї країни і бореться за автономність та свої права [4, 12].

Щоб бути патріотом своєї держави не обов'язково бути українцем за національністю. До речі, на мою думку, дуже влучно сказав давньоримський філософ та поет Луцій Анней Сенека про патріотизм і любов до свого рідного краю: «Люблять батьківщину не за те, що вона велика, а за те, що своя». Наші Великі українські письменники писали: «В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля» (Тарас Шевченко), «Любїть Україну у сні й наяву, вишневу свою Україну, красу її вічно живу і нову і мову її солов'їну» (Володимир Сосюра), «Наша Батьківщина благає допомоги красномовства, бо так багато її преславних подвигів поминається глибокою мовчанкою» (Феофан Прокопович) та ще є багато гарних висловів відомих людей.

Невід'ємним цьому поняттю, які між собою схожі, але мають певні відмінності, є націоналізм. Націоналізм виник у сучасному світі і набув характеру сили та завоювання влади [13]. Термін «націоналізм» придуманий німецьким філософом, просвітителем, публіцистом, провідним теоретиком руху Йоганном Готфрідом Гердером ще у кінці 1770-х років. Філософ дуже цікавився вченнями І. Канта, Й. Гете, Ш. Монтеск'є, Д. Дідро і на основі прочитаних творів вважав «ми живемо

у світі, який створюємо самі», а отже, треба обстоювати ідею існування культур у часі і просторі. Він вірив в те, що нації є природними спільнотами, і саме кожну людину відрізняє культура, мова, нація. Поширення ідеї націоналізму існувало та розвивалося в Німеччині, але й поширювалося в Африці, Азії, надалі — в Україні. Й. Гердер бачив велике майбутнє українців, оскільки народні пісні, поезія, мистецтво несли щось неймовірно прекрасне, оскільки саме через мистецтво починається мова, а мова — це живе відтворення [1, 2, 13, 15]. Не можемо не погодитись, адже з мови починається ідеологія, культура, виховання, свобода, боротьба за власні інтереси тощо.

Якщо взяти для порівняння ставлення людей до патріотизму та націоналізму в інших країнах, то візьмемо для прикладу Японію та Францію. Французи та японці не вбачають відмінність в цих поняттях, оскільки їхні держави є гомогенними в етнічному співвідношенні, тобто базуються на існуванні етнічної групи.

Щодо України, то тут є своя відмінність. Український націоналізм [17] має певну політичну ідеологію, громадсько-політичний рух, що ставить за мету та завдання розвивати державу у дусі національному, патріотичному та захищати інтереси суспільства. Серед українських націоналістів варто назвати: Дмитра Донцова, Лева Юркевича, Михайла Грушевського, Івана Франка, Лесю Українку, Миколу Міхновського, Євгена Коновальця, Степана Бандеру, Романа Шухевича та багато інших.

Окреслимо коротко декілька з перелічених. Дмитро Донцов [10, 14] вважався засновником теорії інтегрального націоналізму і ним написана праця «Націоналізм», в його концепціях існували три важливих елементи: Росія — це ворог для України, селянство — це хребет, воля — це стержень. Лев Юркевич [6] на перше місце ставить національну ідею і пише — «з відродженням неісторичних націй, з національною самоорганізацією в них клас — національна буржуазія, яка називає себе «інтелігенцією», намагається стати на чолі народу, прикривається патріотичною ідеологією, котрою зодушевлює «інтелігенція» народ на сліпу їй службу». Євген Коновалець [7] був засновником Організації українських націоналістів (ОУН), він таємно боровся за український націоналізм, ідею державності, нації, і Москва за це його боялася. Степан Бандера [8] — політичний діяч і як голова проводу ОУН говорив, що: «Наша перемога – це перемога нашої ідеї, повне її здійснення. Наш обов'язок — зробити самим найбільше, скільки стане наших сил, одночасно докласти старань, щоб і інші робили якнайбільше». Роман Шухевич [9] маючи звання Героя України, теж боровся за волю України і був членом галицького крайового проводу ОУН.

Українські соціал-демократи вважали, що націоналізм зароджується з інтелігенції, саме вони можуть виховати суспільство.

Михайло Грушевський у своїх працях наголошував на тому, що «оборонці української національності не будуть націоналістами». Теоретик політики Микола Міхновський вважав, що основним чинником нещастя є те, що нема практично націоналістів серед небагатих і потрібно перш за все працювати над свідомістю людини [1, 3, 12].

Як ми вже говорили, націоналізм як ідеологія спирається більш на національне почуття та інтроформаційний підхід та несилкову взаємодію, передбачає поєднання різних верств населення, тому часто це називається етнонаціоналізмом. Для прикладу візьмемо шовінізм, комунізм, ксенофобію та інші, тобто перевага однієї національності над іншою, особливо коли присутня міжнаціональна ворожнеча.

В народі виділяють декілька типів націоналізму [13]: етнічний, цивільний, експансіоністський, романтичний, інтроформаційний, культурний, постколоніальний, національно-визвольний, лівий, ліберальний, національний консерватизм, анархізм і націоналізм, релігійний, пан-націоналізм, діаспорний, за країною, за характером дії та інші (рис. 2).

Якщо коротко про кожен тип націоналізму, то варто сказати, що етнічний полягає в спільній мові, вірі, культурі і походженні людини. Цивільний полягає в законності (легітимності) країни, демократичності народу брати участь у виборах, референдумах, мітингах тощо. Експансіоністський — це, можна сказати, обмежений і агресивний тип націоналізму, включає в себе шовіністичний напрям, боротьбу за кордони за рахунок сусідів. Інтроформаційний — це категорія інформаційної взаємодії на основі використання «інформаційного процесора Природи» в рамках організації системи, що враховує будову мікро- та макросвіті. Романтичний — базується на духовних цінностях, традиціях, релігії, мові.

Культурний націоналізм полягає в загальній культурності нації, цей тип націоналізму має схожість з етнічним та ліберальним. Постколоніальний націоналізм існує не у всіх країнах, як правило, в африканських, арабських, китайських, індійських. Національно-визвольний націоналізм прагне боротися за національні інтереси і характеризується національно-визвольними війнами. Лівий націоналізм базується на рівності народу в національному самоусвідомленні. Ліберальний характеризується на основі рівності прав людини. Національний консерватизм, як правило, існує в Європі і базується на обмеженні імміграції і соціальній стабільності. Анархізм (означає «безвладдя») і націоналізм — це політичне повстання народу проти уряду і боротьба за національні права. Релігійний націоналізм

дуже часто є важливим чинником національності народу, коли існує вплив релігії на політичні дії політиків.

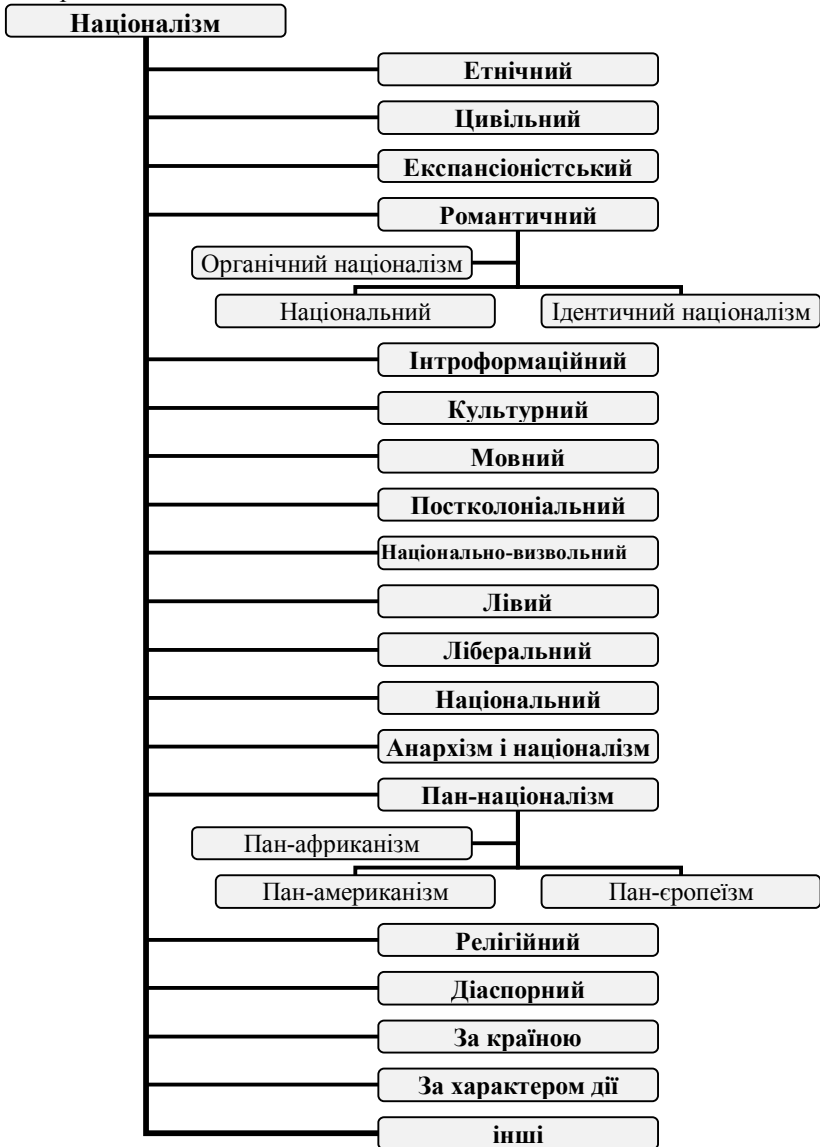

Рис. 2. Типологічна схема націоналізму в кожній країні

Пан-націоналізм схожий з етнічним, оскільки відображає інтереси певної групи людей за етносом. Діаспорний націоналізм базується на націоналістичних настроях діаспори. За країною, характером дії теж, в свою чергу, мають свій характер та властивості [17].

У Ісламській країні багато мусульман вважають, що іслам є інтернаціональною релігією, яка не має певних територіальних меж. Коран звертається не тільки до арабів, але до всього світу в цілому, адже в Корані не бралася за основу держава з усіма її законами, а базувалася на духовно-моральних цінностях та вірі, на чолі якого є пророк Мухамед, він казав: «Любов до нації йде від віри». Ісламська держава почала розглядатись як самостійна країна вже згодом у XIX-XX ст. і тут не було розмежувань понять «націоналізм» і «патріотизм», а як одне ціле в політичній думці. Хоча існує так думка, що саме націоналізм виник на мусульманських землях, а не в інших країнах, таких як Великобританія, Німеччина, Франція, Америка. Ісламський націоналізм насамперед базується на вірі, проголошує спільну мову, історію, традиції, територію та культуру народу. Наприклад, малайський націоналізм характеризується культурними властивостями, проте вони не мають спільної історичної цінності з іншими мусульманами [2].

Дуже цікаво розглядає патріотизм англійський дослідник Бенедикт Річард О'Горман Андерсон, порівнюючи патріотизм з расизмом. Він вважав, що бідні, багаті, колір шкіри не має значення в нації, всі між собою рівні [2].

Політика повинна будуватися не тільки на матеріально-завойовницькій ідеології, але й цікавитися і дбати про народ, враховуючи потреби, побажання та інтереси суспільства.

Висновки

Отже, сьогодні в Україні варто звернути увагу на патріотичне виховання молоді, які мали б ґрунтуватися на національних інтересах України, політичними діями і поведінки політика, а також використання методології, побудованої на основі теорії несилової взаємодії, що використовує «інформаційний процесор Природи» в рамках внутрішньої організації системи, — інтроформації. Це сприятиме розвитку країни в усіх аспектах. Держава буде стояти на престолі поваги і гідності не тільки серед свого народу, але й інших держав. Не варто соромитись своєї мови, культури, традицій, символу та гербу, пісень та музики, оскільки боячись, ми підставляємо своє плече, щоб нами нехтували. Патріотизм і націоналізм не треба войовничістю та боротьбою завойовувати, а словом, яке дасть поширення на всі країни світу.

Література

1. Баган О. Націоналізм і націоналістичний рух. Історія та ідеї [Текст] / О. Баган. — Дрогобич : Відродження, 1994. — 192 с.
2. Виховання патріотизму — український і закордонний досвід. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://ukraine.ck.ua/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=5.
3. Вулан О. Хто такі Українські патріоти та націоналісти? [Електронний ресурс] / О. Вулан // Журнал Житомира. — 2010. — Режим доступу : <http://zhzh.info/publ/4-1-0-2276>.
4. Держава і громадянське суспільство: партнерські комунікації у глобальному світі : Навч-метод. посіб. / В. Бебик, В. Бортніков, Л. Дегтерьова, А. Кудряченко ; За заг. ред. В. Бебика. — К. : ІКЦ «Леста», 2006. — 248 с.
5. Камінський В. Співвідношення патріотизму та націоналізму / В. Камінський // Molodi.in.ua. Інтернет-журнал для молоді. — 2010. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://molodi.in.ua/spivvidnoshennya-patriotyizmu-ta-natsionalizmu/>
6. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму : монографія / Г. Касьянов. — К. : Либідь, 1999. — 352 с.
7. Коновалець Є. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.
8. Кук В. Життя і діяльність Степана Бандери: документи й матеріали [Текст] / В. Кук / Редактор і упорядник Микола Посівнич. — Тернопіль : Астон, 2008. — С. 52—57.
9. Кук В. Генерал Роман Шухевич. Головний командир УПА [Текст] / В. Кук. — К. : Б-ка українця, 1997.
10. Мандрик М. Дмитро Донцов та український націоналізм [Текст] / М. Мандрик // Українське слово. — 2005. — № 29. — С. 7.
11. Микитів О. Ю. Менеджмент видавничої справи в умовах глобалізації (на прикладі України) : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.06 / О. Ю. Микитів. — К., 2011. — 215 с.
12. Патріотизм. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.
13. Політологія : Підручник / За ред. М. М. Вегеша. — 3-тє вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2008. — 384 с.
14. Політологія : навчально-методичний комплекс / За ред. Ф.М. Кирилюка. — К., 2005. — 697 с.
15. Сміт Е. Д. Націоналізм: Теорія, ідеологія, історія / Е. Д. Сміт ; пер. з англійської. — К. : «К. І. С.», 2004.
16. Тесля Ю. Н. Введение в информатику Природы : монография / Ю. Н. Тесля. Киев : Маклаут, 2010. — 256 с.

17. Український націоналізм. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.

Статья посвящена двум понятиям «патриотизм» и «национализм», где основательно рассматривается их сходство и различие, роль несилового взаимодействия в украинском обществе (интроформационный подход). В процессе анализа приведены наглядные типологические схемы составляющих патриотизма и национализма в развернутом масштабе.

Проведено сравнительное исследование отношения к двум понятиям других стран на примере Японии, Франции, Англии и тому подобное. Также для примера взяли выдающиеся патриоти-националисти Украины и рассмотрены их сущность политического участия в государстве.

Ключевые слова: патриотизм, национализм, патриотическое воспитание, политическая идеология, личность, национальный консерватизм, национальные интересы, интроформация.

This article is devoted to two term «patriotism» and «nationalism», which thoroughly considered their similarities and differences, and the role of non-coercive interaction in Ukrainian society (introformational approach). In the analysis presented visual typological schema components patriotism and nationalism in expanded scale.

A comparative study of attitudes towards the two concepts in other countries, for example Japan, France, England, Islam and others. Also for an example taken prominent patriots and nationalists Ukraine and considered them the essence of political participation in the country.

Key words: patriotism, nationalism, patriotic education, political ideology, identity, national conservatism, national interests, introformatsiya.

Рак Ольга Юрївна — доцент кафедри філософії та політології Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат наук із соціальних комунікацій.

Рецензент: проф. Півнева Л. М.